

FÉNYKÉPÉSZETI LAPOK.

HAVI KÖZLÖNY.

IV. évfolyam.

II. szám.

Kolozsvár. November. 1885.

SZERKESZTI ÉS KIADJA: VERESS FERENCZ.

A fényképészet aethetikája.

Írta: Dr. Sárffy Aladár.

(Folytatás.)

I.

A művészet és a fényképészet viszonya.

Bármint magasztaljuk is a természet bámulatos munkáját, bármint összevágjanak is saajtságos és néha fonákul feltűnő intézkedései, bármint csodáljuk is a benne levő rendet, teleológiát (a tudatosan alkotott czélszerűséget) és a legapróbb részletig is összefonódó, hanem azért néha szétesettnek látszó tüneteményeket: beható megfigyelés, éber szemlélés és alapos meggyőződés után mégis arra a tapasztalatra kell jönnünk, hogy a különben mindig előre meghatározott cél szerint munkáló természet néha félszeg munkát, hiányos s nem teljesen bevégzett alkotást producál. Lehet, hogy emberi, tehát korlátolt belátásunk téved az ítélelnél, de mi úgy látjuk, hogy szép tárgyai és csodált alakjai néha formátlan elemeket is hordanak magukon; részeik, az egész alapi kecsessége mellett, nem kifogástalan harmoniában jelentkeznek s bár a behizelgő hatás szép-érzékünkre elmaradhatatlan, mégis úgy érezzük, hogy a természet némely szép productuma bevégzetlen, hiányos és ízlésünk ingert érez magában e hiányok pótlására és harmonikus kiegészítésére. Erre, vagyis a természeti szépségek hiányainak kiegészítésére vállalkozik a művészet.

Ezen meghatározás alatt nem azt kell érteni, hogy pl. a béna alak éppé tételét czélozza, vagy hogy a természetben sehol meg nem levő elemekkel akarja benépesíteni a művészi productumok világát:

hanem igenis azt, hogy a phantasia segédelmével a szépet szebbé, a hiányost egészszé, a meglepőt elragadóbbá, hatásaiban biztosabbá akarja tenni, szóval minden termékét bizonyos idealis mázzal vonja be. A képzelet gyors röptű szárnyain átrepül minden szép világon s mint az udvarló lovag szépje elé rakja forró szerelme zálogául, a mivel csak elhalmozhatja: úgy a művészet is igyekszik a szép műre a sok csinos vonás mellé a még harmonikusan oda illő szépet függeszteni, hogy az alkotás nagyobb szerű s a hatás biztosabb lehessen. Ha a művészet ezen megvallott intencióját illusztráló (bár kissé sántító) hasonlattal akarnók éreztetni, ezt mondhatnók: Látunk egy vadregényes tájt, mely egyesíti magában a természet bájait és elhalmozva tünteti föl a meglepően szép vidék ezernyi vonzó oldalát; ha e tájt a művész ecsetje híven adja vissza a vásznon: a képet szépek és művészek nevezzük. Ha pedig a művész phantasiája genialis alkotással újabb, ott nem látott szépségeket rak még a meglévőkhöz s esetleg egy naiv staffage-zsal gazdagítja a főnséges tájat: akkor a természet eme szépsége kiegészített a phantasia segédelmével,

A művészi föltételek megtartásán s a művész alakító ügyességén kívül csak a képzelet közreműködésére volt szükség s a már szép táj elragadóbbá, hatása pedig biztosabbá vált, mint pusztán a természeti szépség producálása. Csakis az ily alakú aesthetikai kiegészítés jogosult a művészi elnevezésre, csakis a szellemi termék hozzájárulása tarthat igényt érdem szerint a gyakorlati világ korlátozott alaki szépségeinek képzeleti kiegészítésére. S midőn egy szép és művészi kivitelű fényképen eme képviselési alkotás nyomait észleljük, pl. egy csoport aesthetikailag finom ízlésű elrendezésénél: vajjon nem a meglévő és adott természeti szépségek nyernek-e harmonikusabb kifejezést? vajjon a különben születesettnek vagy rendezetlen tömegnek mutatózó alakok nem tetszetősebb, nem szebb alakításban tűnnek-e föl, midőn a phantasia a helyzetet szép oldalról tekintti és lehetőleg idealisan csoportosítja a mediumokat, az alakokat? Igen, a fényképezés, helyes anyagi kivitel mellett, itt valóban a képzelő erő segédelmével egészítette ki a szépségeket!

Bármily magasztos eszme szűrődjék is át az anyagon, vagy — mint Hegel mondja — az „érzéki közegen“, midőn valamely nagyszerű művészi productióban bámuljuk a teremtő genie phantasiáját: végelemzésben minden művészi termék alapja a természet elragadó műveinek idealis alakú másolata. Bármint vitatják is az aesthetikusok, hogy érdemileg csak aesthetikai alkotás sorozható a művészetek közé, meg kell engedniök, hogy a basis, az alap mindig maga a természet s valamint a tükör híven ugyan, de mégis sajátos idealis zománcczal veri vissza az előtte álló alak voná-

sait, mint sugarakat: éppen úgy a természet egyes tárgyainak és képeinek hű, de eszményi mása van a művészi productumokban élénk állítva. A művész lelkében ábrázolja ugyan ki az eszmét, de féllábbal mindig az érzékelhető természeti alapon áll s ennek segédelmével alkotja remekeit, melyek — főleg a képzőművészet körében — már téri megjelenésüknél fogva arányos szépségükkel hódítanak.

Igen szépen kifejtette Veress F. főtebb idézett beszédjében, hogy a művész képzelete ábrándos csapongása mellett is rabja a természetnek, melytől az eszméhez alapot s ennek kiviteléhez anyagot kénytelen kölcsön venni, de ezt kamatostól, ideális szépségben téríti vissza, midőn aesthetikailag kiegészíti művén a természet alkotását.

A képzőművészet, hová a fényképészetet is sorozhatjuk, előképek, universalis vonások és jelenségek eszméje szerint dolgozik; közvetítő eszköze, a természettől vett alakok, csak érzékeltetésre szolgálnak, a mennyiben a fölvett téri megjelenés és térbeli szépség, vagy ha úgy tetszik plastikai arányosság fogalma van tiszta szépségében e mediumpokkal bemutatva. A fogalom — magasabb szempontból véve — az eszmében nyer betetőzést, midőn a fölkarolt tárgy tökéletes vonásokban lebeg a művész lelke előtt. Ez eszme születését a phantasia, az aesthetikai képzelő erő segíti elő s a mely művész nem phantasiája után indul s nem vonja be ennek mázával a természettől vett előképet, annak termékein hiába keressük az ideális mázt, melynek előmlése a terméken elengedhetetlen művészi követelmény. Phantasia nélkül nem képzelhető művészet, hisz e nélkül vajjon ki vállalkozhatnék a természet sokszor csodált arányos szépségeinek kiegészítésére? Az apparatus előtt álló alak nyers anyag, feldolgozása már a fényképész műztlését hívja ki s a phantasia sugallja a helyes és szabályos állítást, melyben az idomok természetes szépségükön kívül bizonyos kecses arányosságban fényképezetnek le. A szabályos testalkat helyes kidomborításban állítandó az apparatus elé, mert a tagok feszes tartása a képen semmiesetre sem lenne egyéb, mint a természet szögletes utánzása s így pusztá reproductio. Szükségünk van a fényképészetben is bizonyos phantasiára, mely a félszeg testtartásnak elejét vegye, a természet bevégetlen s hibás műveit (pl. a bénákat) kevesebb fogyatkozással adja vissza s így egészítse ki a természeti szépségeket. Erre vállalkozik a mérsékeltlen alkalmazott képzelő erő, melynek szerepe oly lényeges, oly sine qua non az aesthetikailag csinos fényképek készítésénél, hogy e nélkül lehetetlen a kritikát vindicáló művek felmutatása. Alapja természetesen az emberi idomok kecses tartásának ismerete, mert ha a szabályos alak idomtalan testtömeg gyanánt áll előttünk, plastikai életet kell bele önteni phantasiánk segédelmével, hogy ké-

pünk a jó ízlést ne sértse. Az általános emberi vonások térbeli szépségeit kell ismernünk s az emberi idomok aesthetikai kerekdedségének tiszta fogalma lebegjen előttünk, midőn a nyers anyag képzőművészeti feldolgozását kívánjuk elérni. Ez az universalis széptani fogalom dirigálja phantasiánkat s ez vezeti ízlésünket, midőn az úgy nevezett „magukat eleresztő“ alakokat akarjuk szép formában megörökíteni a fényképen. A szép férfi, nő és gyermek eszméje lehet csak alapja plastikailag arányos alakításunknak s mivel az ideális ember (művészi s nem ethikai szempontból véve) csak aesthetikai fogalom, széptani közkép, világos, hogy csakis képzeletben létezhetik, mely képzelő erő halvány vagy megközelítő vonásokban érzékelhetőleg testesíti azt meg a képzőművészeti termékekben. Sok olyan plastikai alkotást látunk, mely fölülmulja közönségesen tapasztalati adatokon nyugvó fogalmunkat az emberi test szép idomairól s ezek harmonikus egyesítéséről, mert látszólag közeledik az ideális alakításhoz; ezek már a phantasia szüleményei s szemlélésük művészi benyomása érzelmeinkre tagadhatatlan. Ilyen s ezekhez hasonló szép-érzéki közt hoz hullámozásba bennünk a meglepő fényképészeti productum is s megpillantása nyomban a phantasia szerepére emlékeztet.

Ez a képzelő erő nem pusztán az egyes emberi alakok lefényképezésénél bír jogosultsággal, hanem minden másnemű munkánál is; mert pl. a csoportok levétele különösen kínálkozó alkalmat nyújt az ú. n. díszképek producálásához; ezeknél ugyanis a sok alak változatos és meglepő összeállítása, symmetrikus elhelyezése és szépérzékre valló térbeli harmonia: mind segédeszköz a képzelő erőhöz, mely a szokatlan és mégis természetes csoportosítással teremt vonzó képeit. Aránytalan, merev állás miatt visszatetsző, ízléstelen összeválogatás miatt térileg nem szabályosan szép és az alakokat, mint levert czövekeket bemutató csoportkép bizonyos levertséget kelt bennünk s képzelő erőnk szinte óhajtáná újabb alakításban látni a képet, melynek alakjait gondolatban már érdekesebb csoportban helyezte el.

(Folyt. köv.)

A phototypographia.

(Folytatás.)

Mi tehát Meisenbach eljárásától eltérőleg különféle vonalazott negatívakat készítünk, finomakat, durvákat, kisebbeket és nagyobbakat, melyeket a producálandó tárgyak szerint alkalmazunk tetszés szerint. És pedig nem hagyjuk az üveglapon, hanem könnyebb kezelhetőségért lehúzzuk arról úgy, hogy a lapot emulsióval való beöntése előtt, zsirlappal dörgöljük be finoman. Ha pedig a

tárgyról készült diapositívot is lehuzzuk: leghelyesebben járunk el, mivel ekkor a két vékony réteget egymásra téve szoríthatjuk két tiszta, fehér és egyenletes sima üveglap közé, s a nélkül hogy redőt vethetnének, copirozhatjuk. Míg ha a két üvegen levő képet borítjuk egymásra, s ha ezek nem egyenletes simák: tiszta rajzolatú képet lehetetlen nyernünk. Azután az ily módon készült negatív-képről az ismert eljárások valamelyikével czinklapra készített nyomás belemaratik.

Most lássuk Mariot kapitány és Husnik tanár legújabb eljárása szerinti harmadik utat, melyen legbiztosabban jutunk kitűzött célunkhoz.

A Mariot-féle eljárás főképen csak abban különbözik Meisenbach-étól, hogy ő vonalazott-pontozott lapról készít másolatot, és pedig nála teljesen mindegy, ha a reproducálandó tárgyról készült képhez, a pontozott lapról, akár pozitív- akár negatív-másolatot használunk. Ime „Die Technik der Reproduktion von Militär-Karten und Plänen“ stb. czimű Ottmar Volkmer legújabb munkájából közlünk ide vonatkozókat:

Mariot szerint a lapon levő szemcséknek olyan egyenleteseknek kell elosztva lenni, hogy a közbe eső tér nagyobb ne legyen a szemcséknél, és azt találja jónak, ha a nagyon finom szemcséket egymástól durvábbak választják el. És hogy a chrom-gelatine papirosra közvetlen copirozásnál a szemcsék ne legyenek teljesen átláthatatlanok, hanem a szándékosan több ideig való exponálás alatt valami csekély világosságot kell keresztül bocsátni magukon; úgy, hogy az egész lap egyenletes szintől legyen világolt.

Vonalazó eszközzel, rászterrel, tagadhatatlanul hamar és könnyen célhoz lehet jutni; így azonban, művészi hatást illetőleg, sok kívánni valót hagy maga után. A szemcse előállítására sok út és mód van. Mariot a ránczolt szemcsét, a milyen a közönségesen megvilágított fénykép-nyomatlap szokott lenni, tartja legalkalmasabbnak. De mivel ilyen módon egyenletes szemcséket kabinet-alknál nagyobbbat fölülte nehéz előállítani, azt ajánlja Mariot, hogy a lapot, melynek részén a szemcsék legegyszerűsebbek: hat- vagy nyolczszor nagyítsuk meg, azután köre tegyük át, tüvel és tussal kiegyenlítővén; ebből nagy köre annyi umdruckokat teszünk a mennyi elfér; hogy pedig ezek összerakása lehető egyenletes lehessen: az umdruck-lapok széleit vagy csipkésen, vagy hullámosan vagdaljuk úgy, hogy kellőképen egymáshoz szorososan illeszthetők lehessenek; végül miután a még látszó hibákat egyenletesen kijavítottuk rajta, egyszerűségi tetszés szerinti mennyiségűt nyomtathatunk róla. Egy ilyen lapról azután a reproducálandó tárgy szerint kisebb-nagyobb szemcsés lapokat készíthetünk. E művelet az első tekintetre alkalmatlannak tetszik, de ez nem jöhet számításba, ha meggondoljuk, hogy e fáradsággal egyszerűségi tetszés szerinti anyalapra tettünk szert, melyet tetszés szerinti használhatunk mindig.

Ha e lapon a fekete és fehér pontok vagy szemcsék egyenletesek, a másolat róla mindegy ha negatív avagy pozitív volna is, ha pedig nem volna egyenletes, akkor választásunk úgy találjon, az az arra igyekezzünk, hogy a

födöttebb részekre a kisebb pontok jöhessenek, különben a reproducálandó tárgyról készült negatív részletei nagyon szakadozottan ütnek ki.

E szemcsemintát következőleg alkalmazzuk:

a) Első eljárás:

Róla fényképészeti levételt készítünk, s az üveglapról a réteget vagy collodiummal vagy gelatine-nal huzzuk le a már ismert módon. Ez átlátszó finom réteget a negatív-kép és a chromgelatine, vagy két festésavas kali-oldatban érzékenyített tojásfehéres papiros közé teszszük sajtóba. Ebben addig kell maradnia a világosságon, míg a szemcsék a sötét részekben egészen bele nem olvadnak, vagyis míg a fedett részekben nem látszanak; tehát a pozitív-kép legvilágosabb részein is látszaniok kell a szemcséknek. E részekre meg kell jegyeznünk, hogy a nagyon finom lágy negatív, melynek világos részei nem nagyon fedettek, de azért mélyebb színe részleteiben mégis gazdag: ez eljáráshoz a legalkalmasabb. A kemény negatív-kép, melynek világos és sötét részei nagyon ellentétesek, vagyis a legvilágosabb része átláthatatlan, sötét része pedig üvegszeszerű átlátszó: valami úton-módon kiigazítandó. És pedig legegyszerűbben, úgy hogy a negatív-kép hátulját valamely érzékeny anyaggal például chromgelatine-nal huzzuk be, s megszáradása után, a kép színével kifelé világítjuk meg a napon, úgy hogy a sugár nem oldalaslag, hanem függőlegesen lövelhessen rá; így minél keményebb a negatív-kép, annál több ideig világítjuk (1—2 percig), azután rögzítjük, az az a változást nem szenvedeti chromsót tiszta vízzel addig mossuk, míg az utolsó rátöltött víz egészen tiszta nem marad. Önkényt érhetőleg a negatív-képet, nagyon sok ideig nem kell a napsugárnak kitennünk, hanem csak addig, míg a mosás után a legátlátszóbb részekben csak gyengé szín lesz látható; mivel ha e szín igen erős lenne: a negatív-kép monotonná válnék. A copirozás után a nyomatot, hogy annál finomabb lehessen, bársonnal bevont henger segedelmével huzzuk be litographiai umdruck-főstéssel, azután megmossuk, az az ismert módon előidézük, vagyis a változást nem szenvedett chromsós részlekről a festék leválik, azután a képet köre litographiának, vagy czinkre maratás alá nyomtathatjuk. Akár melyikre is átléve retouche-irozhatunk rajta, például ha a világos részekben igen sötét volna, tüvel kispiszkálván, megvilágosíthatjuk, vagy ha a sötét részekben igen világos volna, ecsettel kellő mennyiségű főstéket hordhatunk rá.

A gelatine-szemcse rétegen a negatív-kép és a másoló papiros közé tétele helyett másképpen is eljárhatunk:

A fénymázolt negatív-képet, jégcezelben és kevés alkoholban oldott gelatine-nal huzzuk be s megszáritjuk. A mintaszemcseről újonnan készült képre, ennél valamivel kisebb papiros szeletet teszünk, hogy annak széleit köröskörül erre felhajthassuk, azután a lapról fölemelvén, a negatív-kép színére teszszük s a papirost eltávolítván, a negatívot a szemcsével egyesülten száradásra teszszük félre. Ha a negatív-képet más czélra is használni akarnók: a szemcseréteget akármikor le lehet áztatnunk úgyelettel.

A mintaszemcse másféleképpen való alkalmazása a következő:

b) Második eljárás:

A mintaszemcséről levételt készítünk s fénymázolván, alkalom adtával mindaddig használjuk, míg el nem romlik. Ezt a reproducálható negatív-kép színével egymásra szorítva diapositiv-képet készítünk a kamarával róluk. A megvilágítás idejének hosszabbításával s az előidézett diapositiv-kép utólagos megerősítésével: a kép kívánt minőségű szemcséssé változik át. Ha a diapositivot bromezüst-emulsióra készítettük, akkor negatív-képpé könnyen át lehet változtatni; de az, ki ez eljárásban nem gyakorlott, közvetlen nyomással sajtóban: könnyebben készíthet negatívot róla.

Typographiai használatra alkalmas diapositivot lehet azonban következő egyszerű módon is előállítani:

A már előadott módon készült szemcsés diapositiv-kép alatt chromgelatine-os papirozt világítunk meg, azután füstékeljük, vagy hígított maróalappal öntjük be és előidézzük. A nyert negatív-képet átfordítjuk, vagy más szóval, átnyomjuk cinklemezre, hol a rajzolat, melyet magasra kell maratnunk: tisztán marad, az az nem füstékes. Most a lemezt gyöngén megmelegítjük és a következő sellák-mázzal huzzuk be, mely 7 g. barna sellákból, 160 g. abszolút alkoholból, 40 g. aetherből és annyi fuchsinból áll, míg ettől az oldat meglehetősen sötétnek tetszik. Miután e felöntés a lapon megszáradott, terpentinnel öntjük be bőven, vagy tálczában ilyen fürdőbe teszszük, s $\frac{1}{4}$ vagy $\frac{1}{2}$ óra múlva lágy szivacsos vagy flannellel mosogatjuk abban. A terpentinszesz a képen csak a füstékes részeket oldja fel, a tiszta részekben levő sellakos helyeket pedig nem bántja; ennél fogva a szép rajzolat most, melyet előbb a füsték takart, előttünk van, melyet minden felhordás és erősítés nélkül azonnal marattnak lehet. A ki galvanoplastika eljárásban gyakorlott: az a sellakbeöntést elhagyhatja s a lap tiszta részére rezet verethet le; azután a füstéket terpentinszeszsel lemosván, a lapot nagyon hígított légenysavval kezdheti maratni. A maró oldat áll: 1 rész légenysavból és 150 rész vízből.

A szemcsés diapositivot tetszés szerinti módon való mély marásra is lehet alkalmazni. Mariot elnöktől annak idejében nyilvánított chromgummival való, mint photo-chemigraphiai eljárás ide nagyon alkalmas. Lehet azonban a fentebb előadott módon copirozással és átnyomással is eszközölnünk. A szabadon levő rajzolat egyszerűen tüstént mélyre maratik, és nem mint a hogy magos maratásra átfordítani szokás. Mellékesen megjegyezzük, hogy itt a mélyítő maratásnál a szemcsék nagyságának legnagyobb mértékben való reducálása alkalmazható. A képnek e megbeszélte második módon való, szemcséssé átváltoztatása meglegedésünkre, s különös előnyünkre szolgálhat, ha az originalis kép reductiót vagy nagyítást igényel, csak az ide okvetlenül szükséges megfelelő több ideig való megvilágítást és egyenletesen rajzoló tárgylencse alkalmazását kell szem előtt tartanunk. Erre érzékeny száraz lap nagyon jó szolgálattal lehet. Nedves eljárás szerinti lapnál és hosszas világításnál, mint például homályos

időben a 32 vonalós Steinheil-féle aplanattal szokott, midőn az expositio $\frac{3}{4}$ -től néha egy egész óráig is megtart, míg a szemcsék a világos részekben használhatókká válnak, hogy tehát a lap ilyen hosszú idő alatt meg ne száradhasson: a kamarában nedvesített szövetet feszítünk ki.

(Vége köv.)

Veress Ferencz.

A takarékoság szakunkban.

(Vége.)

A mi a papir praeparálását illeti, engedjenek meg egy szerény észrevételt. A mostani albumin-papirhoz rendszeren megkapjuk a használati utasítást is, melynek főpontja a gyenge ezüsthidrogén 1 : 15, és minden iv praeparálása után $\frac{1}{2}$ lat erősítő ezüst 1 : 8. Hogy ez minden tekintetben kielégítő, merem állítani, mert évek óta úgy használom; hanem hogy miért nem találja mindenki annak, a következő eset adjon felvilágosítást. Egy collegával találkoztam, ki majd megörült a flau képek miatt. Kárhóztatta a papirgyárakat, a droguistákat, még tán a tyúkokat is, melyek oly rossz albumint tojnak. Hogy az ezüsthidrogénben rejlik a hiba, kétségtelen volt előttem, de a collega azt állította egész háttározottsággal, hogy ő pontosan az utasítás szerint járt el, és így első pillanatra a hamisított ezüstre hárítottam a hibát. Azt tanácsoltam neki, hogy állítsa elő maga ezüstjét, és pedig a következő egyszerű és biztos úton. Én a multkor 6 drb. ezüst forintból készítettem ezüstsót. A forintokat mindenek előtt kiegészíttem, hogy a forgalom alatt a kezeikről rátapadt zsirt, mely a pórusokba huzódott, megsemmisítsem, azután jól megtörölvén, a porcellán csészébe tettem; most igen gyenge melegítés mellett, egy kevés vegyi tiszta salétromsavat töltöttem rájuk. Midőn a salétromsavas gőzök többé nem fejlődnek, a folyadékot egy mensurába töltöttem, az ezüstre pedig ismét savat, ezt annyszor ismételve, míg a forintok legutolsó darabkája is feloldódott. Most a mensura tartalmát ismét a csészébe töltöttem és erősebb tűz fölött pároltattam, míg tűzfolyékony kezdett lenni. A barnapiros gőzök ismét kezdtek fejlődni, mert a salétromsavas réz felbomlott. A tüzeléssel pedig mindaddig fel nem hagytam, míg ezen gőzök fejlődtek, most eloltottam a szeszlámpát (legjobb ehhez az Aeolypila-lámpa, gőzspiritus-lámpa) és a csésze tartalmát, a csésze forgatásával, ennek oldalára hagytam tapadni. A mikorra jól kihül, az ezüst majdnem magától válik le a csésze oldaláról. Most töltünk rá destilált vizet, és midőn feloldódott, szűrjük keresztül, a filtrumot azután utána mossuk. A réz, mint oxyd, a filtrumon marad, az átszűrt folyadékot pedig a kitisztított csészébe néhány csepp salétromsav hozzá adásával pároltassuk le és olvaszszuk össze. Kihülés után mérjük meg és 100 gramm salétromsavas ezüstünk lesz. A felhasznált sav és borszesz legfeljebb 20 krajczárba, a 100 grm. ezüst pedig 6 frt. 20 krba kerül. Most

hasonlítsuk össze a vett kész salétromsavas ezüst árát, hozzá számítva a csomagolás és a posta díját, csekély fáradságunkat ismét megjutalmazva találjuk; hát meg ha tisztaságát is hozzá számítjuk.

Egyszer, szerencséjére, akkor leptem meg, midőn papírt akart präparálni. E célra a csészébe öntötte az ezüstöt és négy negyedív papírt präparált ki belőle, azután hozzá töltve az erősítőt, ismét annyit úsztatott rajta s a fürdőt visszatöltötte az üvegbe. Heüreka! mondtam a még mindig kétségbe esett collegának. Nagy szemeket meresztett rám és kételkedően mondá: „Hiszen a vorschrift szerint jártam el!” Éppen abban rejlik a generál hiba! Kedves collega úr, kísérjen egy kis figyelemmel: Ön 1 unczia ezüstre 15 unczia vizet és néhány csepp egyszer szénsavas natriumot vesz, hogy a fejlődött szénsavas ezüst a fürdőt mindig közömbösítve tartsa. Ön az első ív papír präparálása után erősíti a fürdőt és ismét egy ívet készít rajta; de mert a második ív készítése után az erősítőt elhagyta, másnap az első ívet már megcsalta, és ha ön a fürdővel 24-szer így bánik, csak azon csodálkoztam, hogy gyengesége miatt az albuminréteget fel nem oldja; főleg ha hozzá tesszük az üvegpálczával való lehúzást, nem csoda, hogy a képek flau-k lesznek. A takarékoság igen ajánlatos, de meggondolással és csak akkor alkalmazandó, ha a józan észszel és a tudományyal nem ellenkezik. Ne mulassza el soha az erősítőt a präparatio előtt a fürdőhöz adni, ha mindjárt csak egy negyedívet akar is készíteni, úgy a fürdője állandó marad. A fölös ezüstöt pedig a papírról ne huzza le, hanem hagyja leceseogni.

Még egy pár szót az arany megtakarításáról. Aranyozó receptek vannak bőven, de egy sem ér semmit, mondá a collega, egy sem ad jó képet. „Abban igaza van collega úrnak, mert a jó képet a jó matrice adja” de nem az aranyfürdő. Aranyozzon ön egy jól copirozott képet bármelyik aranyfürdőben, mindenütt jó lesz az, és hogy fekete, bíbor vagy viola színű legyen-e, az mindig az ízlés dolga marad. Én például a kékes színnek adom az elsőséget, mert ez a rézmetszvényhez hasonlít. E célra már évek óta készítettem egy fürdőt 1 font vízből, 1 lat jegecezett eczetsavas natronból és egy szemer egyszer szénsavas natriumból. E fürdőből töltök használatra egy csészébe és a képek mennyiségéhez mérve aranyat. Használat után visszatöltöm az üvegbe. Ha többszöri használat után, majd nem jó resultatumokat ad, egy szemernyi egyszer szénsavas natrium azonnal corrigálja. Hanem a képek sohasem merítik ki az egész aranyat és a fürdőben visszamaradt arany, mint barna csapadék hull alá. Ezen csapadékot egy-egy év letelte után szűrőre veszem és szűrőstől együtt a lepároló csészébe helyezem. Kissé hígított királyvízből annyit töltök rá, míg az egész csapadék föl nem oldódott, a mit arról ismerünk meg, hogy üvegpálczával kavarva barna színt többé nem mutat. Most az oldaléket az összetépett szűrőstől együtt, egy másik szűrőre helyezem és midőn a folyadék keresztül ment, a szűrőt még vagy kétszer kilugzom, s mert ez aranyat többé nem tartalmaz, kidobhatjuk. A sárga folyadékot pedig lepároljuk — de ne egészen szárazra, mert az arany felbomlanék — és használhatjuk újra.

Ha pedig mint színaranyat akarjuk ismét visszanyerni, a következőképen járunk el. Egy tömör vasgálicz-oldatból addig csepegtessünk a sárga folyadékhoz, míg barna csapadék többé nem fejlődik és hagyjuk egy éjjelen át vesztég állni. Kémleljük a folyadékot egy csepp vasgáliczczal, ha barna csapadékot nem fog adni, a folyadék aranyat többé nem tartalmaz. Most töltsük le a folyadékot és mossuk ki decaatálás által a csapadékot, mely ha megszáradt, eltehetjük további használatra. Ha így évenként csak $\frac{1}{2}$ aranyat takarítunk is meg, az ezüst értékéhez adva, ezt csak növeli.

Ezen eljárásokat merem a szegényebb sorsú tiszt. collega uraknak ajánlani, hogy ha más még czélszerűbbet nem tud.

Rottmann Farkas.

A száraz eljárás körüli újabb tapasztalatok.

(Vége.)

A lapok megvilágításáról határozott utasításra egy rendelvényben sem akadunk, pedig ez a száraz eljárás egyik legnevezetesebb része; mert ha az eddig tartott műveleteink legpontosabban hajtattak volna is végre, és a körülményekre nem figyelve csak vaktában világítók meg lapjainkat: minden eddigi fáradságunk semminek tűnik fel és elkedvetlenedve vagy abban hagyjuk, vagy ha kitartó türelmünk van, más eljáráshoz fogunk, melynél másféle körülmények között, történetesen, boldogulván, az előbbent hibáztatjuk. Pedig ebben nem volna igazunk, mivel minden igazságosan előadott gyakorlati eljárás jó, ha azt teljes figyelemmel és pontossággal kezeljük. Igaz, hogy vannak olyan közrebocsátott eljárások, melyek csak íróasztalnál combináltatván, sokakat tévútra vezetnek, de ezek száma már nagyon alá szállt, mióta csaknem minden gyakorló fényképész vágyik alaposan tanulni legalább annyit, hogy az ajánlott számtalan eljárás közül a leggyakorlatibbat kiválasztani tudja.

Lássuk most, hogy a lapok megvilágításakor miféle körülményekre kell figyelnünk.

Először tárgylencséink tulajdonságát kell ismernünk; tudnunk kell azt, hogy a lapok megvilágítására a rövid gyújtópont távolúak kevesebb, a hosszú gyújtópont távolúak több időt igényelnek. A hajdani nedves eljárásnál az első arczképek, élő tárgyak; az utóbbiak tájképek s holt tárgyak levételére alkalmaztattak. Ámde most, a száraz lapok nagy érzékenysége miatt fogva az utóbbi tárgylencsék is alkalmasokká váltak szabadban pillanatnyi, hajlékban legalább is annyi idő alatt arczkép készítésére, a mennyi idő alatt az első tárgylencsékkel, nedves eljárással, készült.

Másodszor tárgylencséink erejével a külső vagy a hajlék világossága erejét kell összevetni tudnunk, hogy ezek száraz lapunk érzékenysége miatt találhassanak, a szerint, a mint több vagy lehető legkevesebb időt vagyunk kénytelenek venni annak megvilágítására némelykor. Mozgó tárgyak, gyermekek stb.

levételére lehető legrövidebb világítású tárgylencsét, s a hajlékban teljesen szabad világosságot kell alkalmaznunk, hogy a lapot minél gyorsabban, az az pillanatnyi ideig exponálhassuk. A pillanatnyi ideig exponált lapok csak akkor adnak teljesen kielégítő erejű negatív-képet, ha a világosság elég intenzív és tiszta vala; ellenben a képeken, habár használhatók, az idő vagyis a világosság homályossága s az erőszakos előidézés meglátszik.

Harmadszor, a fentebbieken kívül a meleget is tekintetbe kell vennünk, miután intenzív világosság mellett a meleg, a lapok megvilágítása idejét csaknem egy harmadaig szállítja le. Ezt bebizonyítva Schumann érdekes kísérleteiből tudhatjuk, hogy a készakarva megmelegített száraz lap a spectrum iránt sokkal érzékenyebb, mint a meg nem melegített lap. De a mindennapi levételekre a lapok előre megmelegítését még sem ajánlhatjuk, mivel a melegség bizonyos fokán túl, a lapokon fátyolosság támad, mely a mellett bizonyít, hogy a fokozott meleg a haloid-sókra redukálólag hat; hanem azt igenis ajánlhatjuk, hogy a száraz lapok legalább is olyan melegségűek legyenek, mint ama körleg, melyben dolgozunk, melyben a levételeket eszközöljük.

Tehát rövid gyújtópont távolú, lehetőleg szabad tárgylencsével, tiszta napos időben, R. sz. 16--18° melegben, 11 órától délután 3 óráig pillanatnyi ideig világíthatjuk meg száraz lapjainkat, ha ezek Warnerke seusitometerjén legalább a 15--18-ik számot jelezték. Szabadban hasonló röviden világíthatjuk meg azzal a nagy különbséggel, hogy itt aplanat-féle tárgylencséket alkalmazhatunk, melyekkel az exponálás hajlékban és ugyanazon órákban 8--15 másodperc alatt történhetik.

Alig van olyan életpálya, melyen ha az egymásután következő műveletek nem helyesen kezeltettek, annyi zűrzavar, baj és sikertelenség támadhatna, mint fényképszeti pályánkon a száraz eljárás körül. A bromezüst-gelatine-emulsió pontos készítése, a lapok sikeres szárítása és kellő ideig való megvilágítása mind hiábavalósággá válnék, ha a lap előidézéséhez gyökeresen nem értenénk. A száraz eljárás egyik legnehezebb része az előidézés, de egyszersmind a legélvezetesebb. Itt válik ki eddigi műveletünk sikere; s ha már az első negatív-kép előidézésénél a használt lap jónak bizonyult: a többi 102- vagy 103-nak is mind jónak kell lenni, melyeket a cikkünk elején közölt adag emulsióból készítettünk, midőn a feltűnő jó és szép képek előállítására csupán az előidézés kellőképen való ismeretétől függ.

Teljesen egyenlő jó eredménnyel kétféleképen idézhettünk elő: pyrogallussal és vassóval; különbség a kettő között csak annyi van, hogy míg az első valamivel drágább és ujjunkat megfösti, a másik olcsóbb és tőle ujjaink tisztán maradnak. Azt, hogy „a pyrogallus égvényes előidéző, a lapok megvilágítására kevesebb időt igényel, mint a vasoxalat“, csak azok állíthatják, kiknek az utóbbival elegendő jártasságuk nincsen. A pyrogallus-előidézőnek még az a hátránya van, hogy a kénessavas natron ellenére is csakhamar barnulásnak indul, melyet a benne idézett negatívoknak is oda kölcsönöz, ha az előidézőt minden harmadik negatív-kép után újjal nem cseréljük fel. Ezért költségesebb

a másiknál. De az olyanok részére, kik pyrogallus-előidézőhöz vannak inkább szokva, vagy a kik a vasoxalat mellett azt is megkísérteni óhajtánák, ime egy teljesen megbízható rendelvényt nyel szolgálhatunk:

1. 95 g. kéneccsavas szikenyt
720 g. vízben miután föloldottunk,
14 g. pyrogallussavat oszlatunk fel abban.
2. 46. g. jegeczes szénsavas nátront
720 g. vízben oldunk fel.

Mindkét oldatot néhány napig előre elkészítve tarthatjuk; mikor pedig előidézni akarunk az 1-, 2-ből egyenlő mennyiséget vegyítünk össze, melyben ha a lap megvilágítása ideje eltaláltatott: ragyogó szép tiszta negatív jön elő; de ha igen sok ideig világítottatott volna meg a lap, s rajta a kép nem lassan, hanem rohamosan kezd megjelenni: néhány (2—3) csepp 10 : 100 arányú bromkali-oldatot adunk az előidézőbe. Ellenben, ha a lap igen kevés ideig világítottatott volna meg és a kép minden részletével nem akar megjelenni, annyit kell előbb a 2-ik oldatból s azután az 1-ből az előidézőbe adnunk, míg a kép teljesen meg nem jelen, mely ha nagyon sok ideig tartana, 8—10 perczig, a kép kisebb-nagyobb fátvolosságot kap, és ekkor még haszonvehető, de ha az előidézés a meghatározott időn is túl terjed: túlságos kemény részletekben szegény negatív-képet nyervén, új lapot kell és több ideig megvilágítanunk. Hasonló eset fordul elő akkor is, ha a lapot igen sok ideig világítottuk meg, melyen a bromkali hátráltató oldat segít annyit ugyan, hogy a kép túlságosan is megerősödhetik, de az ilyen negatív gyengítés után is lapos pozitív-képeket ad. Nagyon érzékeny száraz lapokat is nagyon szépen lehet a főntebbi pyrogallusos oldatokkal előidézni, ámde vasoxalattal éppen olyan szépen, hanem könnyebben, s ezért biztosabban; ez azonban attól függ, melyikhez vagyunk leginkább szokva.

A vasoxalattal való előidézés annál sikeresebb, ha az oldatok minél töményesültebbek lehetnek.

- I. 1000 g. közömbös sóskasavas kalit
4000 g. lágy, tiszta vízben oldunk fel, melegben lehető gyorsan s magától megtisztulni félre tesszük.
- II. 650 g. kénsavas vaseséccset
1500 g. vízben oldunk, s hozzá
100 g. fényes, vékony vashuzalt teszünk s 20 perczig főzzük, miközben
10 csepp tiszta kénsavat csepegtetvén megsűrjük s azután
75 g. szőlő-czukrot oldunk fel benne s végül
75 g. alkoholt adunk hozzá, kihűlése után jól felkavarjuk s jól bedugaszolható kisdud üvegekbe töltvén, további használatra tesszük el.
- III. Szabadalmazott csepegtető üvegben vízzel töményesült citromsav-oldatot tartunk, s másféle üvegedényben.
- IV. Előbbi napon használt vasoxalat előidézőt.

E négyféle folyadékkal nyári meleg, tiszta napokon hajlékban is pillanatnyi ideig megvilágított száraz lapokra teljesen kielégítő negatív-képet lehet előidézni.

Egy pillanatnyi ideig megvilágított cabinet-nagyságú lap előidézéséhez, a mint már tudjuk, az I. jegyű oldatból 90 ccm.-t töltünk a lapnak megfelelő nagyságú porcellán- vagy üvegtálczába, 10 ccm-ert a IV.-ből s jól összezavarjuk; ekkor a II. oldatból kisded üveg mércebe 30 ccm-ert töltünk, de ennek eleinte csak egy harmadát vegyítjük a tálczában levő folyadékhoz. Most, az exponált lapot belemártjuk, s ha 25—30 másodperc múlva sem akarna előjönni a kép, az üvegmérceben levő II. oldatból kevesenkint addig töltögetünk hozzá, míg a kép minden részletével teljesen elő nem jön. Minél több ideig exponáltatott a lap, annál többet kell a IV. oldatból vegyíteniünk az előidézőhöz és megfordítva: sőt ez utóbbi el is maradhat akkor, ha a lap pillanatnyilag, homályos időben világított volna meg. Ha pedig nagyon érzékeny lapokkal van dolgunk és a több ideig (3—4 másodpercig) megvilágított lap megerősödni nem akar, néhány cseppet a III. oldatból adunk az előidézőbe.

Télben, mikor sem a világosság nem olyan intenzív, sem pedig a lapok és oldatok nem lehetnek olyan egyenletes hőmérsékűek mint nyáron, és mégis kénytelenek vagyunk pillanatnyi ideig megvilágított száraz lapot előidézni, valamelyik sensibilisatort kell segítségül vennünk. Ezek között a natronos higanychlorid mutatkozott legjobbnak, melyet a már ismert módon így készítünk s bánunk el vele:

Két csepegtető üveg egyikében vízzel töményesített rögzítő-natron, a másikba 1 : 200 arányú higanychlorid-oldatot tartunk.

300 ccm. lepárolt vízbe az elsőből 1, a másodikból 3 cseppet adunk s jól összevegyítvén, beleteszszük a momentán lapot; 40 másodperc után kivesszszük, tiszta, lágy vízzel jól lemoszuk, s a már fentebb közölt módon idézzük elő. Ha a lap minél több ideig marad a sensibilisatorban, rajta a kép annál gyorsabban s nagyobb erővel jelenik meg az előidézőben. Éppen ilyen hatása van akkor, ha a 300 ccm. vízbe a natron- és higany-oldat mennyiségét megkétszerezzük, de ekkor, benne a lapot csak félannyi ideig lehet hagynunk, különben fátyolosság támadna rajta. Mikor a kép az előidézőben teljesen előjött, arról ismerjük meg, hogy a legátlatzóbb részeken is, tehát ott, hol a bromezüst a világosságtól csak nagyon kevés változást szenvedett: szürkés lesz. Óvakodjunk a képet kelletlenül hamarabb kivenni az előidézőből, mivel ha túl erősen is találtuk előidézni kisebb hiba, mintha igen korán vesszszük ki, mielőtt a kép teljesen megjelent és megerősödött volna. Az első esetben gyengítővel könnyen segítünk, míg a másodikban teljesen megfelelőleg csak úgy erősíthetjük meg, ha a kép minden legcsekélyebb részletével jelen van.

A mely száraz lap, készítése közben, a hatásos világosságon kívül, a kevésbé tevéleges sötét rubintpiros világosságtól is lehetőleg megóvatott: a széle, melyet exponálásakor a világosság nem érhet; a rendesnél hosszabb előidézéssel sem szabad, hogy változást szenvedjen, vagyis nem szabad megbarnul-

nia, hanem a kép rögzítése után, az ilyen helyeken üvegtisztáknak, átlátszóknak kell lenni. De a mit más helyen már egyszer kimondottunk, ne feledjük, hogy ha a lap azon időn túl marad az előidézőben, mely alatt készítésekor a rubintpiros világosságnak kitéve volt: széle is barnulásnak indul, mivel bebizonyított tény, hogy száraz lapra, a legsötétebb rubintpiros világosságnál is 15 perc alatt képet lehet másolni előidézéssel.

A jól előidézett negatív-képet gondosan lemosván, 1 : 6 arányú alkéncsavas natron-oldatban rögzítjük, s megint jól lemosása után olyan 5—600 ccm. folyóvízbe teszszük öt perczig, melyben előbb néhány 5—6 ccm. „Au de Javelle“-t jól összevegyítettünk; ekkor megint gondosan lemossuk s végleges megszáradásra bakra teszszük.

Ha pedig azt akarjuk, hogy a negatív-kép a rendesnél hamarabb megszáradjon: miután az Au de Javelle-s vízből kivettük és jól lemostuk, abszolút alkoholba mártjuk néhány másodperczig, s addig emelgetjük le és föl, míg rajta az alkohol egyenletesen nem foly le, ekkor lecsepegni hagyjuk, száradni teszszük. Az alkoholt pedig olyan szorosán bedugaszolható üvegedénybe töltjük, melynek fenekén tiszta és száraz hamúzsír van, mely az alkoholból a vizet magába vonván, jövő használatra megint lehető vízmentes lesz.

A megszáradt kész negatív-képet most részrehajlatlan bírálat alá vesszük, s ha igen erős volna, 1 rész régi, az az többször használt rögzítő natron-oldat s 1 rész használt vasoxalat-előidéző vegyítékbe teszszük, hol csakhamar kivánt minőségűleg gyengül meg. De ez a művelet sokkal jobb, ha mindjárt előidézése, rögzítése és lemosása után történhetik, mivel ekkor a réteg egészen átázott lévén, sokkal egyenletesebben gyengülhet meg.

Ha pedig, a különben jó negatív-kép gyengének mutatkoznék: közvetlenül a következő 10 gram higanychlorid 1 liter vizes oldatába teszszük, míg kellő erősséget nyer; azután jól lemosván, 20 ccm. maró ammoniak és 100 ccm. vízvegyítékbe mártjuk, hol előbbi szürke színe, néhány másodpercz mulva, fekete barnává változik át, midőn megint jól lemossuk s végleges száradásra félreteszszük. Ez az erősítő régi ugyan, de eddig a legegyszerűbbnek s legjobbnak bizonyult.

Most a kiszáradott és minden tekintetben jónak és szépnek látszó negatív-képet kolophonium-gyantát tartalmazó közönséges collodiummal huzzuk be, mivel ez a máz nem szokott idővel megrepedezni úgy, mint az affélék szoktak, melyeket hajdan a nedves eljárás szerinti collodium-negatívok fénymázolására használtunk. Ha azt akarjuk, hogy e máz keményebb legyen, vagyis hogy a negatív-kép minél könnyebben retouche-irozható lehessen, annál több gyantát teszünk bele, s ha ezzel igen megvastagodnék: alkohol tartalmú aether sulphuricussal (1 : 2) addig hígítjuk, míg a negatív-képen könnyen és egyenletesen nem terül el. Miután vele minden negatívot behuztunk, eleitől kezdve egyenkint keveset megmelegítjük, melylyel nem csak gyorsabban szárad meg, hanem fehéres színe is teljesen elenyészik.

*

Ime a legújabb száraz eljárást minden tapasztalattal együtt őszintén, legkisebb tartózkodás nélkül előadtuk; jutalmunkat abban lelnék érte, ha minden t. olvasó boldogúlhatna vele.

Végül még az úgy nevezett „Isó- és orthochromatikus-emulsiós lapokról“ kell megemlékeznünk, melyekkel legújabban olyan nagy hőhőt csináltak, s némelyek roppant nagy titkot, s azt, a ki óriás nagy feneket kerített annak s némi eredményt mutatott fel: busásan megjutalmazták; nagyon jól tették, mivel a jutalom és elismerés sokkal nagyobb tettekre is hatalmas sarkantyú.

Hát csakugyan van olyan festő anyag, mely az emulsióba vegyítve, ezt olyan csudálatossá tehesse, hogy a leveendő tárgyon levő sok nem tevéleges szín, a leghathatósabb színek mellett egyenletes erővel jelennék meg a negatív-képen? vagyis a legvilágosabb részek a legsötétebb mellett egyenletesek lesznek? Nem mondhatjuk, hogy olyan anyag a természetnek képzeletet meghaladó nagy laboratóriumában ne volna, de hogy az még nincs fölfedezve: tapasztalataink után egész bátorsággal állíthatjuk.

A titkolódók titkát ismervén, jól esik róla a fátyolt lerántani, hogy velünk mások is láthassák a valóságot s gyönyörködhessenek benne.

Jól emlékezhetik a t. olvasó ama másfél év előtti cikksorunkra, melyben előadtuk, hogy az emulsióba vegyített többféle festő anyaggal milyen eredményes kísérleteket tettünk. Már akkor kimondottuk, hogy olyan színes tárgyat, melyen az uralkodó szín sárga vagy vörös: ugyan olyan színekkel füstelt emulsiós lapokra kell levenni. Továbbá azt is mondtuk, hogy ekkor a körülmények szerint többféle színnel füstelt emulsiós lapot kell készletben tartanunk, és mi tartottunk is; ámde egy év alatt kisebb-nagyobb mértékben elromlottak mind. Ekkor arra a gondolatra jövének, hogy nem készen megfüstelt lapokat tartunk, hanem föloldott füstékeket, s a milyen színes minta adja magát levételre, olyan füstékes folyadékban fürösztjük a lapot s szárítjuk megvilágítása előtt. De ennél sokkal egyszerűbb eljárás az, ha többféle színű üveglapot tartunk s azokat, nem a mint némelyek ajánlják, az emulsiós lap elé a kassetában, hanem a tárgylencse hátulsó részére a kamarában. Ha tehát olyan tárgyat kell levennünk, melyen az uralkodó szín piros volna, akkor a tárgylencse hátulsó felét piros üveggel borítjuk be stb. Erre az eszmére jött némely külföldi, melyre hogy mi nem jöttünk rá, annál inkább szégyeljük, miután ehhez hasonlót a „Photogr. Archiv“ hatvanas évi egyik folyamában nemcsak olvastunk, hanem az 1873-ik évi bécsi általános kiállításra készült 156 drb. erdélyrészi tájképek száraz eljárással való készítésénél, hogy a fák zöld lombja mellett a fehér tárgyak is egyenletesen árnyékoltak lehessenek: a tárgylencse elé zöld üveget alkalmaztunk.

A színes üvegekre vonatkozólag az a megjegyzésünk van, hogy a kereskedésekben levő néhányféle nemcsak azért nem felel meg várakozásunknak, mivel nem eléggé tiszták, hanem igen sötétek egyszersmind. Tehát úgy kell segítnünk magunkon, hogy alkoholban többféle színű füstéket feloldván, collodiumba vegyítjük s szép tiszta üveglapokat huzunk be velük... Nos hát van-e valami új a földön? Nincs! . . .

Veress Ferencz.

Egyesületi hírek.

II.

(A díszokmány. — A rendkívüli közgyűlés lefolyása. — Az első felolvasási estély. — A segélyalap ügye.)

Multkori levelemben ígértem, hogy e lapok jövő számában írni fogok egyesületünk körében többek részéről hangoztatott fényképészeti szakkiállítás eszméjéről s annak tervezetéről; jelenleg azonban kénytelen vagyok ezt elődázni, egyrészt azért, mivel ez ügy úgy is még a régi állapotban van s bővebb értesítéssel nem szolgálhatnak; másrészt pedig, mert e számmal sok közleni valóim vannak, melyek szűk terünket, melylyel e lapok hasábjain rendelkezhetünk, úgy is igénybe veszik.

• Egyesületünk választmánya október 15-én rendkívüli ülést tartott, melyen többek között Niklay János úr mutatta be a díszokmány már várva várt rajzát, mely igen szép és csinos kivitelű tollrajz általános tetszésben reszesült, s készítője megérdemli érte elismerő köszönetünket. Ennek fénynyomat útján való többszörösítésére Kozmata Ferencz úr kérésre fel, ki is szíves készséggel ígérte meg e kérés teljesítését, s a napokban már díszokmányaink készen is lesznek, s így azokat rendeltetési helyeikre juttathatjuk.

E választmányi ülésen indítvány tétellett egy másod pénztárnok kijelölését illetőleg, mivel pénztárnokunk szabad ideje nem áll arányban a munkával, mely rá a pénztár kezelésében nehezedik.

Örömmel tudathatom azt is, hogy egyesületünk eszméje mindig nagyobb és nagyobb tért hódít magának úgy a fővárosban, mint vidéken, s tagjainak száma szépen gyarapodik. Jelenleg is nem kevesebb mint 9 új rendes s egy pártoló tag iratkozott be egyesületünk zászlója alá. Bevételeink már megközelíti a 400 frtot, melyből leszámítva az eddigi kiadásokat, a fennmaradt összeg az első hazai takarékpénztárba helyeztetett el.

Október 21-én az „önképzési bizottság” is ülést tartott, melyen nagyobb részt a felolvasási estélyeket érintő intézkedések beszéltek meg, s itt alkalmunk volt tapasztalni azt is — a bejelentésekből — hogy egyesületünk nemcsak anyagilag, de szellemileg is hasonló arányban gyarapodik, s felémelt fővel nézhet biztos haladása tudatában jövője felé.

Október 22-én az Osinger vendéglő tágas helyiségében tartottuk meg a rendkívüli közgyűlést, szép számú tagok jelenlétében, melynek lefolyását következőkben foglalhatom össze:

Forche Román volt elnökünk ismételte a közgyűlés előtt indokait, melyek őt e tisztségről lemondani kényszerítik, megköszönve az eddig belé helyezett bizalmat s ígérve, hogy ezután is testestől lelkestől hűve marad az egyesületnek, s ennek javára tőle telhetőleg munkálkodni fog, az elnöki székéből eljenzés között távozott; melyet most egyesületünk alelnöke Pentl Lajos úr fog-

lalt el szép beszédben hívta föl a tagokat új elnök választásra, s egyúttal föl-szólította a közgyűlést egy öt tagú kandidáló, valamint szavazatszedő bizottság megválasztására. A mi megtörténvén kezdetét vette a szavazás.

Egy negyed óra múlva a szavazatszedő bizottság elnöke Funk Antal átadhatta az eredményt a gyűlést vezető elnöknek kihirdetés végett, mely szerint elnökül egyhangúlag Gálfy István úr választatott meg. Megválasztottak továbbá titkárrá Kis József, másodpénztárosul Niklai János urak. Rendes választmányi tagokul megválasztottak: Okos László, Gruhmann Illés, Ragács Gyula és Gavallér Ferencz; póttagokul: Obluschil Béla és Elbl Alajos.

Mely eredmény kihirdetése éljenzéssel fogadtatott, s Gálfy úr az elnöki szék elfoglalására fölkeretett. Elnök elfoglalván helyét, szép szavakban adott kifejezést meghatottságának, a tagok bizalmának ily általános nyilvánulása felett s meleg köszönetet mondva a megtiszteltetésért, mely ezáltal őt érte, kérve a választmányt, hogy őt mint elnököt nehéz teendői elintézésében jóakarató tanácsaikkal támogassák. Ő az egyesület szép és nemes céljai megvalósításában akadályt és fáradságot nem fog ismerni.

Ezen éljenzéssel fogadott beszéd után indítvány nem lévén a gyűlés bezárattott s kezdetét vette a fölolvásás.

Programmunk első tárgya volt Gruhmann Illés tagtársunknak egyesületünk alapításának emlékére írt: „A fényképészet története“ című munkájának első részlete, melyet Kis József úr olvasott föl általános osztatlan figyelem közt.

Szerző, kinek nem eléggé dicsérhető áldozatkészsége és ama hazafias törekvése, hogy e szakmunkát, mely mint önálló mű irodalmunkban úgy szólván első leend; de tárgyánál fogva még a külföldi irodalomban is hézagot pótló, először magyar nyelven szándékozik kiadni s csak azután francziául és németül; ama nevezetes szavakkal kezdi a bevezetést, melyet a teremtő hangoztatott a világ alkotás alkalmával: „Legyen világosság!“ s mély értelemről tanuskodó kalauzolással vezeti be a hallgatót a világosságtól eredő okozatok változásokban gazdag labirintjába, hol tovább-tovább haladva eljutunk a szintén világosságon alapuló és évszázak szorgalmas munkájából fejlődött optikai és chemiai tudományok egyesített kifejezőjéhez, a jelenkori fényképészethez.

E munka a legrégibb kortól kezdve felölel minden nevezetesebb mozzanatot, mely a fényképészet alapját képező ismeretek fejlődésére vonatkozik.

Történelmi adatokra hivatkozva igyekszik bizonyítani, hogy már az Assiriai és Babyloni népeknek ismerni kellett és ismerték is a világosság sugárainak némely tárgyakra gyakorolt színváltozást előidéző hatását, s Aristoteles is beszél könyvében arról, hogy a növények és gyümölcsök, melyek a napnak kitéve vannak, megszínesednek, míg azon részök, melyek a naptól elzárva, előbbi állapotukban maradnak.

Felemlíti továbbá, hogy a mit a történelem elmulasztott feljegyezni, helyreépítette azt sok tekintetben a vegykémlet; Herapath vegykémletei bizo-

nyíjták ugyanis, hogy már az Egyiptomiak ismerték a légenysavas ezüstnek ama tulajdonságát, hogy a vele írt betűk a világosságon megfeketülnek és eltörölkellenek maradnak, s Herapath legalább a mumia takarók maradványaiból vegykémlet útján ezüst nyomokat mutat ki ott, hol még a képjel írás (hieroglyphék) általi jelzést használták.

Azután hosszabb vegytani és optikai magyarázatokkal kísérve halad előre szerző e jeles munkájában, melyből ismét egy részletet a jövő felolvasási estélyen fog bemutatni.

Felolvasásunk második tárgya Pentl Lajos urnak egy kis fényképszellet fűszerezett, ügyesen szőtt meséjű elbeszélése volt, s befejezésül Ragács Gyula úr szavalta el „A bölcs nősülése” című humoros költeményét.

*

Október 31-én tartatott meg a havi rendes választmányi ülés, melyen már az újonnan választott tagok is megjelentek. Ez ülésben több tárgyak nyertek elintéztést, s ezek közt hosszabb vitát, érdekes eszmeceserét idézett elő Gortva Antalnak a segélyalapot illető indítványa. Indítványozó szerint mindazon összegek, melyek az alapítótagok díjaiból befolytak, képeznek a segélyalap tulajdonképeni tőkét, melynek gyarapítására évenként a rendes tagjaitól bevett összeg bizonyos (legalább 25) százalékát fordítaná; s ennek kamatai valamint a pártoló tagoktól fizetett díjak alkotnák a segélyalap tartalékját, mely a szükséghez képest igénybe vehető volna.

Miután a segélyalap ügyét érintő emez indítvány elintézése már nagyon időszerű, tekintve, hogy a tagok jogai a segélyezésre nézve már pár hónap múlva érvénybe lépnek, behatóan tárgyalatott s hosszabb vita után határozattá lett, miszerint eltekintve a segélyalap javára történő egyes alapítványoktól, s határozott célra ajándékozott összegektől, az egyesület összes bevételeinek kétharmada a könyvtár gyarapítására szánt 10% levonásával alkotja a segélyalapot.

Ezek szerint, föltéve hogy egyesületünk, mely már most 140 tagból áll, évi 840 frt. biztos bevétellel rendelkezhetik; ennek kétharmada 560 frt., melyből levonva 10% az az 56 frtot a könyvtár javára, maradna segélyalapul 504 frt., s az egyesület egyéb kiadásaira 280 frt. S így egyesületünk biztos alapokra van fektetve.

Záradéku kötelességemnek tartom feljegyezni ama tényt, mely szépen jellemzi egyesületünket, hogy Gálfy István úr szeretett kedves neje elhalálózása alkalmából a gyászszertartáson küldöttségileg képviseltette magát s részvétének kifejezéséül szép koszorút küldött a ravatalra.

S ezzel párhuzamban alkalmat találok arra is, hogy elismerésünket kifejezzük amaz igazi humánus érzelemből származó eljárás iránt, melylyel Kozmata Ferencz úr viseltetik egyik munkása Szabó Benő irányában, ki már hosszabb idő óta betegeskedvén, képtelen a munkára, s három tagból álló családjával Kozmata úr páratlan jótékonyága által sok nélkülözésektől van megmentve.

Bárcsak sok ily emberbarát találkozni fönökeink között!

G. A.

Hasznos jegyzetek

a száraz eljárás körüli előidézések- és erősítésekről.

(Vége.)

59.

Sokszor említettük, hogy minden forgalomban levő előidéző jó, mely-lyel elejétől fogva foglalkozván gyakorlativá tehetjük. Kétféle előidéző áll rendelkezésünkre: a pyrogallus és a vas; melyek hatását különböző anyagok hozzáadásával mérsekeljük, hogy a körülmények szerint megfelelő eredményhez juthassunk velük. A pyrogallus-előidézővel eleinte mindig sárgás negatív-képet nyertünk, mivel oldata szabad levegőn annál hamarabb sárgult meg, elégült: minél nagyobb melegben és világosságon tartottuk. De később, midőn a ké- necssavas natron hozzáadatott: negatívjaink tüstént tisztábban jöttek ki, de nem mindig annyira erősen, hogy utólagosan ne kellett volna megerősítnünk. Itt a nehézség az ammoniák túlságos hatásában rejlődven, csak akkor boldogúlhat- tunk teljesen, ha a nagyon érzékeny lapot kellő pontossággal világítottuk meg. A túlságosan világított lapon a képet brom-hátráltatóval sem tudtuk kellő mi- nőségűleg megerősíteni s rendesen erőtelen képet nyertünk; némelykor az az eset is előfordult, hogy a kép, erősödés helyett elgyengült akkor, ha az előidé- zőbe igen sok bromoldatot csepegtettünk; az ammoniák hozzáadása valami ke- veset segített ugyan, de a lap ekkor legtöbbszörre elfátyolosodott. Ha pedig a lapot igen kevés ideig világítottuk meg, s a kép eltűnését ammoniákkal fokoz- tuk: -- s a hátráltatótól félvén, nem adtunk hozzá — szintén fátyolosság tá- madott, midőn rajta ez, a fátyol s nem a kép erősödött meg. Ámde mihelyt az ammoniák helyett a kevésbé hathatós „szénsavas natron“ alkalmaztatott az előidézőbe: a főntebb említett bajok megszűnven, pyrogallussal most éppen oly könnyen lehet előidézni teljesen kielégítő szép negatívot, mint vasoxalattal. De hogy kevesebb ideig világított lapot gyorsabban lehessen előidézni vele, mint vasoxalattal: e némelyek állítása csak akkor állhat, ha a vasoldat nem elegen- dőleg töményesült. Azt pedig már megmutattuk, hogy Audra szerint miképpen lehet megfelelő töményes vasoldatot készíteni.

Hogy vasoxalattal miképpen kell előidézni? már annyira kimerített tárgy, hogy annak ismétlését itt fölösnek tartván, csak annyit akarunk még megjegyezni, hogy a lapot akár túlon túl, akár pedig igen keveset találunk is megvilágítani: mind a két esetben hátráltatót kell használnunk, akár melyikféle előidézőnél. A sok ideig való megvilágításnál azért, hogy mielőtt a kép elfátyo- losodnék, kellően megerősödhessék; a nagyon kevés ideig világítottnál pedig azért, hogy a hosszabb előidézés közben a kép ne fátyolosodhassék el. Hogy pedig a kép a hosszabb előidézés közben se mehessen vissza, vagyis erősödés helyett meg ne gyöngülhessen: visszatartóul vagy mérseklőül nem bromkali-ol- datot, hanem vízzel töményesített citromsavat használjunk csöppenként.

Azt is tudjuk, hogy a pillanatnyi idő alatt világított lapon a képet sensibilisátorral milyen móddal idézhetjük elő teljesen jó sikerrel. De azt, hogy hasonló jó eredménnyel a túlon túl világított lapot hogy kell egész biztossággal előidézni: csak most tudjuk. Mely anyiból áll, hogy még ott előidézés előtt siettetőben itt megfordítva, hátráltatóban kell fűrösztünk a lapot. A hátráltatót pedig úgy készítjük, hogy 300 ccm. lepárolt vízbe 3 vagy több csepp töményesített. citromsav-oldatot csepegtetünk, s a lapot e furdőben 30 vagy több másodperczig hagyjuk a szerint, a mint lapunk több vagy kevesebb ideig vala megvilágítva. A lapot fűrösztés után itt nem kell lemosnunk mint ott, hanem a mint a furdőből kivettük, lecsöpögtetés után tüstént az előidézőbe tesszük, hol úgy előjön a kép, mintha a megvilágítás ideje a legpontosabban találtatott volna el. Az első eljárás télen boros és kemény hidegben, a második nagyon meleg nyári napokon értékes, különösen midőn tájképek levételénél a lapok nagyon megmelegednek.

Veress Ferenc.

Egy figyelemre méltó jelenség száraz eljárásunkban.

Öt éve, hogy atteliernkben a bromezüst gel. emulsió száraz eljárást gyakorlativá tettük, s midőn azt hittük, hogy minden nehézséget leküzdvén, legkisebb akadály nélkül működhetünk nyugodtan: ekkor oly jelenség fordul elő, melyet ha másoktól hallunk, el nem hittük volna.

Közelebről mozgékony kisedet fiucska tettünk le két lapra pillanatnyi idő alatt, s mivel lapjaink jóságában biztunk: a szülők meglepetésére a levéltet jónak nyilvánítva, mindnyájokat elbocsátottuk. Ettől kezdve, kisebb-nagyobb alakban másokat is levettünk délután négy óráig, midőn az egész napon megvilágított lapok előidézéséhez fogtunk, s alig egy óra mulva a művelet már a megszokott jó eredménnyel befejeztetvén, mindenik negativ-kép száradásra, állványra vala rakva.

Minthogy a száraz lapokat nem hozatjuk, hanem mi készítjük: a kényesebb levételeknél, a körülmények szerint két-három vagy több lapot is világíthatván, idézünk elő, s más nap reggel, miután a képek már kiszáradtak: a legsikerültebbeket választjuk ki, s a t. megrendelőknek ezekről mutatjuk be a próba-képeket. Most is, a következő reggelen a szép negativok közül gyönyörködve választgattuk ki a legjobbakat, s midőn a kis fiucska két negativ lapjára jött a sor, melyeken látogatójegy alakú négyféle mellképben vala levéve, meglepetésünkben kezünkben szinte kiejtettük; mert, habár a négy kép egyenlő távolsághól vala is levéve, s a gép az alakkal párhuzamosan vala is fölállítva: mégis az egyik negativon a fejek $\frac{1}{2}$ c. méterrel valának hosszabbak, mint a másikon, s e másikon is keveset meg valának nyúlva.

E sajátságos jelenség megfejtésére mindama műveletekre vissza kellett gondolnunk, melyek között ez évre a 3000 drb. száraz lapot készítettük. Jegy-

zeteinkből tudtuk hány adag emulsiót főztünk; azt is tudtuk miféle gelatinet használtunk: közönséges, finom francziát, boltból véve és Heinrich-félét hozatva. Az első nagyon lágy, a második kemény lévén, s így a kettőt külön is alkalmaztuk, de legtöbbszörre egyenlő arányban elegyítettük össze. Tehát a fennebbi jelenség olyan száraz lapon támadt, mely magára csak a lágyféle gelatine-ból készült. Ámde e jelenség miért nem fordult elő hasonló más lapoknál? Azért, mivel ama lapok nem pillanatnyi idő alatt világítottak meg, tehát nem igényeltek az előidőzésükre oly hosszú időt, mint azok, melyeket csak pillanatnyi ideig szoktunk megvilágítani.

És mit tanultunk ebből? Azt, hogy a lágyféle gelatine minél több ideig ázik, annál inkább kidagadván, a negatív-kép annál inkább kiszélesedik, vagy meghosszabbodik, s megfordítva. Tehát mivel a pillanatnyi ideig való levételek általánossá váltak már: az egészen lágyféle gelatine használatával okvetlenül föl kell hagynunk. Ámde a fennebbi jelenség a keményféle gelatinenál is előfordul akkor, ha a lap kelletinél vastagabban húzatik be.

A behúzásnál tudjuk már azt a szabályt, hogy a lapra annyi gelatine-emulsiót szükséges töltenünk, hogy a világító gyertya vagy lámpa sötétpiros lángja ne látszassék keresztül azon, de ha a bromezüsthöz képest igen sok a gelatine: ekkor aránylag okvetlenül vastagabban szükséges a lapot behúznunk; midőn azután a hosszas áztatás alkalmával a rétegnek szintén úgy ki kell dagadnia, mint éppen a lágy gelatine-nál. Mindezekből az következik tehát, hogy az emulsióhoz még a keményféle gelatine-ból is nem többet, csak annyit vegyünk, a mennyi okvetlenül szükséges és ekkor a fennebbi jelenség semmi szín alatt sem fordulhat elő.

Ha a bromezüsthöz csak kellő mennyiségű gelatine-t adunk, ebből még az a jó tulajdonság is ered, hogy mivel a réteg azon helyen, hol a világosság érte, vékony lévén, cserződhetik, s az áztatás alatt nem dagadhatik ki. Igaz, hogy a lapok ily módon való előállításuk költségesebb; de a bizonyos sikerért mindenféle áldozatra készen kell lennünk. Ezeket előadván, a fiucska negatív képéhez térünk vissza.

Az egyik negatív kép túlságos ferdeségeért félre tétetett, a másik, noha szintén valamennyire meg vala nyúlva, de mégis teljesen kielégítő képeket, következő módon készíthettünk róla:

Nagyon jól tudjuk már azt is, hogy ha a chlorezüstös papiros ívet nem hosszában, hanem keresztben vagdaljuk fel, a rájuk nyomott képek elszélesednek. Mi tehát e negatívunkhoz keresztben vagdaltuk s így a pozitív-képek éppen annyira kiszélesedtek, mint mennyire a negatív-kép kinyúlt vala.

Azt is tudjuk, hogy a papiros minél vastagabban van tojásfehérrel behúzva, a rákészült kép annál inkább szétterjed. Mintán a hevíthető simító gép általános használatba lépett, tehát óvakodjunk albuminnal túlságosan behúzott papiros használatától, mivel az említett géppel gyengébb tojásfehérés papirosra készült képeknek is teljesen kielégítő fényt lehet adni.

Apor Károly báró elhunyt.

Hazánk erdélyrészi fényképészetének mély gyásza van. Hazai szép vidékünk legidősebb fényképészét gyászoljuk, szívünk mélyéből siratjuk.

„Midőn 1840-ben Bethlen Pál gróf és özvegy Bethlen Károly grófné Párizsból haza érkezett: az első Daguerre-otype fényképet nálók látván, ébredt föl bennem a vágy e szép találmány megtanulására. De ez óhajításom csak az 1842-ki kolozsvári országgyűlés alkalmával teljesült, mikor a helyben daguerre-otype-írózó „Marastoni“-tól nemcsak megtanultam, hanem a találmányhoz tartozó minden eszközeit megvettem.“ Ezek a báró saját szavai, melyeket közelebbi kérdésünkre felelt.

Később 1854-ben aug. 3-án így ír hozzánk N.-Szebenből: „Szabad időmnek egy részét e szép találmány fejlesztésére szentelem... Az idők ránk nehezedtek, mindenben a mi szép, jó és hasznos, előre kell törekednünk... már nem lankadhat, ő exelenciájában hatalmas közvetítőjére akadt... A jövő hóban, ha szerit tehetem, átrándulok Kolozsvárra és reméllem akkor ő exelenciája M. gróf és barátom is helyt lesznek és triumviratusban valami remeket ülünk, csak emlékezetnek okáért is, össze“ stb.

És mi vala e remek? Kisded kabinet nagyságú negativ-képről, az első Woodward-féle, teljesen sikerült nagyítás életnagyságban. Ime ezekből eléggé megtudható mi vala ő nekünk s fényképészetünknek egyaránt akkor, midőn szép tettekre a hó vágy minden magyarnak keserű fájdalmaiban hamvadozott. De a fényképészet csak csillogó szikrája volt hatalmas nagy akaraterejének; a miket művelt, mutatják hantjára borított ama számos babérokoszorúk, melyekkel nemzetgazdaságunk stb. terén szép fejlődésnek indult egyletei s hivatal testületei hálaajokat fejezik ki áldozatkészséges működéséért. Ő összes hazánkat, kitartó türelmes munkával, virányos szép kertté óhajta varázsolni. Mindenkit buzdítva vezérként előre tört, de testi erejénél lángja nagyobb vala, s a munkahalmaz között összeroskadott. Szelleme oda szállt, honnan minden jó és szép származik Istenhez, ki adjon, oh adjon! számos olyanokat, szeretett édes hazánknak, mint milyen ő vala.

VEGYESEK.

Ellinger Illés szárazlap-gyára Bpsten. Ellinger úr újabban küldött gyártmányából néhány száraz lapot szerkesztőségünkhöz meghatározás végett. Az ilyen kísérletekhez az idő éppen legkedvezőbb vala; október 31-én délelőtt 10 óraker, midőn a sötét-borus fellegből hóval elegy hullott az eső; a gardinok $\frac{1}{2}$ részre húzattak hátra, atelierünk tehát csaknem teljesen meg vala világítva; a gép Voiglander-féle, rövid gyújtó pontú — 3" — tárgylencsével, s második diaphragmával. A lap megvilágítására 6—8 m. perczet vettünk. Előidézésére vasoxalatot használtunk; de a sóskasavas kali oldathoz előbb nagyon keyés vasoldatot adtunk, s a kép mégis gyorsan előtűnt, s csakhamar meg is erősödött elannyira, hogy az egész művelet 4 percznél több időt nem vett igénybe. A lap az előidézőben elein kissé fátyolosságra hajlott, de mert rajta a kép szokottnál hamarabb megerősödött: rögzítés után a fátyolosság nyom nél-

kül enyészett el; s mindkét mellkép szép tiszta, kellő erejű és fényű lett. E második küldemény tehát abban különbözik az elsőtől, hogy $\frac{1}{3}$ -dal érzékenyebbek valának, mivel a 8 m. percznyi ideig világított kép teljesen jó minőségű ugyan; de mégis 3 m. p. vala túlvilágítva. Ellinger úr szárazlap-gyára életre való lévén, tehát a pártolásra érdemes.

A „Photogr. News“ szerint Welsbach C. A.-nak az eddig ósanyagnak tartott „Didym“ fémét közönséges vegyi hatással felbontania sikerült. Midőn az a nyomos kérdés újult meg mindenféle megint: vajjon az úgynevezett „ósanyag“ csakugyan „elem“-e? és vajjon a vegytannak nem fog-e sikerülhetni más elemben felbontani azt?

A minden fényképésztől ismert Woodbury W. B. ez év szept. hava 5-én Margaleba, hova gyermekeivel lakni akarván, ment, meghalt. Neki szokása volt álmatlansága elűzésére, lefekvés előtt, bizonyos mennyiségű mákonyt bevenni. Így tett ekkor is, de a következő nap reggelén álmából már nem ébredt fel; s ugyanazon hó 12-én temették el a híres tudóst és fényképészt.

A SZERKESZTŐ IZENETEI.

Sch. Bp. Lapunk X. számában az Ellinger Illés úr száraz lapjairól nyilvántott dícséretünket mindaddig nemcsak főntartjuk, hanem mert igazság, ismételnünk is kell, míg kegyed ama másodrangú fényképész urak egyenkénti nevök aláírásával és felelősségével az ellenkezőt nem fogja bebizonyítani: hogy az Ellinger-féle száraz lapok, nyilatkozatunk ellenére, csakugyan használhatatlanok. Hogy E. úr bírálóunkra kiválasztott legjobb lapokat küldötte volna: csak feltehető, de el nem bízható azért, mivel ama lapokat nem a mi kedveskedésünkre, hanem fizlete gyarapítása végett küldötte. Semmi szín alatt sem tehetjük fel E. úrról azt, hogy csak a beküldött lapok valának jók, a többiek pedig, melyeket megrendelőinek szétküldt, rosszak; mivel ekkor fiatal üzletének, mielőtt kifejlődhetnék, csakhamar nyakát szegné. Legyünk méltányosak, s mindenki iránt jó akarók s főképen igazságosak. — Hogy szerkesztőnk T. L. úr iránt mindig tisztelettel s szeretettel viselkedett: teljesen igazza van önök uram; ámde a „Fényk. Lapok“ szerkesztősége előtt, egyesek mellett általánosan mindenki ott lebegvén, igazságosnak kell lennie stb. — Még be sem fejeztük a főntebb mondottakat s Ellinger Illés úrtól újabb küldemény érkezett száraz lapjaiból, melyekről bírálóunk a „Vegyesek“ című rovatunkban olvasható.

V. Gy. Bp. Hogy n. b. vendégszeretetedben s a kiállítás megtekintésében nem részesülhettem: nem csak anyagi körülményeim, hanem főképen egyebek is gátoltak, melynél fogva talán magad sem cselekedtél volna másképen. A kiállítás elein az itteni gazd. egylet a baromfi osztályba nevezett ki egyik bíráló bizottsági tagnak, melyet megköszönvén csak azon esetben ígertem elfogadni, ha a költséget fedezi; ennek fejében azt az ajánlatot tettem, hogy a kiállításon szerzett tapasztalataimat az egylet lapjában fogom kiadni stb., de e kérésem megtagadtván, hon maradtam. Erre, az említett osztályba a kiállítás elnökségétől kaptam újabb kinevezést, de melyet, a főntebbi eljárást előadván, már el nem fogadhattam. Ezután a tavaszsi gyűlés stb. osztályba neveztettem ki, midőn az elnökséghez azzal az alázatos kéréssel járultam, hogy a fényképészeti osztályba is szíveskedjék kinevezni, miután e pályán nemcsak legidősebb vagyok, hanem az egyedüli fényk. szaklap szerkesztője is. Ekkor azután mindenki osztályban testtel s lélekkel dolgozni fogok szorgalmasan. Ámde kérésem nem teljesített, hanem azután más osztályokba még ötféle kinevezésbe részesítettek, de melyekre már én is elhallgattam. Az elnökség előadott eljárása előttünk mindig megfeyjthetetlen marad. — Azt másoktól is hallottuk, hogy a bírálókat nem egészen pontosan végeztek volna, ámde hol és melyik kiállításon történhetett az úgy, hogy mindenki meg lett volna elégedve? tudnunkkal sehol; mivel minden kiállítót ama reménység űz a versenyre, hogy műveinél fogva okvetetlenül ki lesz tűntetve; s ha a nagy verseny közben elbukik: nem magát, hanem a bírálók igazságtalanságát okozzák. Ámde a mi kiállításunk minden eddigi kiállításoktól abban különbözött, hogy népünk a művelt külföldnek minden tekintetben való tehetségét ama rendkívüli nagy kérdéssel mutatta be: „való-e a jövő életre?“ E: hála a jó Istennek, a felelet boldogságunkra adatott meg; csak a munkában ne lankadjunk jövőre, hanem összetett erővel, egymást feltétlenül szeretve haladjunk a kijelölt úton ama magaslatra, melyen a többi művelt népek élők örömnepükét az ipar, művészet, tudomány stb. dícsőeresz terén. Eppen ezekért, mivel kiállításunk népünk életében valóságos korszak alkotó vala, tehát minden kiállító kitüntető okmányt érdemelt volna. Mely azonban még korántsem késelt el!

Tisztelettel kérjük mindazon olvasóinkat, kik bármilyen hátrálékban vannak, szíveskedjenek a díjakat még e hóban megküldeni, mert az ez évi utolsó számot nem fogjuk részükre elküldeni.

INGYEN-ROVAT.

Értesítés. Arról, hogy Lichtenstern Eduárd urat, ki házunknak, üzletünknek csak ügyvivője vala, e hivatalától, 15-ik októbertől fogva, fölmentettük.

Eisenschimidt és Wachtl.

Végzett főreáliskolai tanuló, ki igen jól rajzol, valamely fényképészeti műterembe felvétetni óhajt, mint rajzoló vagy festő. Ertekezhetni Sz.-Udvarhelytt Ferenczi Lukács fényképésznel.

HIRDETÉSEK.

DIRECT NAGYÍTÁSOK

albumin- és sóspapírra, továbbá nagyítások shirtingre, úgy nevezett

linographiák,

retouche-sal vagy a nélkül, gyorsan és olcsón készíttetnek

KOSSÁK JÓZSEF

fényképész műtermében Temesvárt.

Arjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

4-4

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)

Dr. Heid készít Heid-féle bécsi moment-collodiumot, nyers collodiumot és lőgyapotot. Továbbá készít nagyításokat mesterséges és napfény mellett papírra vagy directe festővászonra; készít olcsó áron hibátlan képeket 48 óra alatt.

Dr. Heid-téle bromezüst-gelatine-emulziós száraz lapok a következő nagyságban folyton készlethen vannak:

	ctm.	10 drb.	ára	frt kr.		ctm.	10 drb.	ára	frt kr.
9/12	"	"	"	1.29	21/16	"	"	6.—	
12/15	"	"	"	2.—	23/28	"	"	7.50	
12/16	"	"	"	2.—	24/30	"	"	8.—	
12/16 1/2	"	"	"	2.—	26/31 1/2	"	"	9.50	
13/17	"	"	"	2.40	28/33 1/2	"	5 drb.	5.25	
13/18	"	"	"	2.40	31 1/2/36 1/2	"	"	6.40	
16/21	"	"	"	3.60	36/42	"	"	9.—	
18/24	"	"	"	4.80	40/50	"	"	12.—	

11—*

Dr. HEID, Bécs. (III. Hauptstrasse 33.)